

DUIZEND DRAADJES

NENEH CHERRY

DUIZEND DRAADJES

Vertaald door Eric Strijbos

'VOLT

Amsterdam · Antwerpen



Oorspronkelijke titel *A Thousand Threads*

Oorspronkelijke uitgever Fern Press, Penguin Random House UK

Copyright © 2024 Neneh Cherry

All rights reserved including the rights of reproduction in whole or in part in any form.

Copyright vertaling © 2024 Eric Strijbos/Uitgeverij Volt

Omslag Michael de Wee

Omslagbeeld Marie-Louise Ekman

Binnenwerk Zeno Carpentier Alting

ISBN 978 90 214 2674 7/NUR 661

www.uitgeverijvolt.nl

Dit lange lied is voor mijn familie, van ons innerlijke heiligdom tot de verre uiteinden van de draadjes die ons verbinden, en ter nagedachtenis aan mijn broer David Cherry, die op zoek ging naar zijn volgende riff (1958-2022).

Ik wil de rest van mijn leven, hoe lang of kort ook,
doorbrengen met zoveel fijne dingen als ik op een fat-
soenlijke manier aankan, van alle mensen houden van
wie ik houd en zo veel mogelijk van het werk doen dat
ik nog moet doen. Ik ga met vuur schrijven totdat het
uit mijn oren, mijn ogen, mijn neusgaten komt – overal.
Totdat het elke teug lucht is die ik adem. Ik zal eindi-
gen als een fucking meteor!

Audre Lorde

INHOUD

Proloog 13

DEEL EEN

Mijn moeder en haar mensen	17
Mijn twee vaders	25
Een onconventionele kindertijd	38
Movement Incorporated	42
Naar Turkije en Parijs in de 'bus'	54
Nevelige dagen in de VS	59
Het schoolhuis	64
Organische muziek	75
Veilige haven, hemel, heroïne	83
Op naar het westen	96
Eerste liefde	103

DEEL TWEE

- Londen 113
- De loft 121
- Punk in New York 127
- Afrika 134
- Simply what's happening 145
- Hiphop voor het hip werd 149
- Tieners op een andere koers 152
- Slit in deeltijd 161
- Na de Ritzy 163
- Rip Rig + Panic 167
- Eversleigh Road 175
- Bruce en een baby 179
- Andrea 188
- Dj-battles in de Hot Sty 195
- Vlucht naar Tokio 203

DEEL DRIE

- We write the songs 211
- Looking good diving with the wild bunch 217
- Het stokje wordt doorgegeven 221
- Judy Blame 227
- Buffalo Stance 232
- Raw Like Sushi 243
- Nachten die ik nooit zal vergeten 264
- Een tweede bruiloft 269
- Homebrew 276
- Seven seconds en een overval in Brooklyn 283
- Het is het nu dat telt 292
- Huiselijk leven 307
- Stockholm, mijn grote liefde 317
- Dit is waar mijn leven nooit meer hetzelfde zal zijn 322
- Instorting en wederopbouw 329
- Weer in leven door muziek 336
- Naar huis 342
- De cirkel is rond 347
-
- Epiloog. Aantekeningen voor onderweg 357
- Dankbetuiging 365
- Fotoverantwoording 369

PROLOOG

Ik sta in mijn keuken. ‘A Love Supreme’ van John Coltrane staat op. Langer dan ik me kan herinneren luister ik al naar deze songs. De melodieën zitten in mijn bloed. De strijd en de vrijheid van de muziek zitten in me. Ik laat me erdoor troosten, de muziek spreekt in een taal die ik begrijp. Er is een opstand gaande in dat geluid. Ik voel het. Ik hoor het. *Change had to come. Have faith, soldiers. Verandering moest komen. Heb vertrouwen, soldaten.*

Ik had drie ouders – dat zal wel zo iets zijn wat we een geschenk noemen. Moki, Don en Ahmadu: gevers van leven. Mijn ouders waren rebellen, alle drie verwickeld in een geschiedenis die zo lang en moeilijk was dat het pijn doet. Ik ben altijd een rebel geweest. Dat geldt ook voor mijn kinderen en kleinkinderen. Diezelfde creatieve kanalen waarin ik ben opgevoed, hebben me helemaal hierheen gevoerd. Wat zij maakt hebben is hoe we leefden, hoe ik leefde terwijl ik mijn leven opbouwde. De muziek zegt me dat hier het nu is.

Afrika ontplooit zich onder een hemel waarin zich de schaduwen van in zijde gehulde Zweedse dennen aftekenen. Nu blijft West-Londen gonzen.

Gisteravond zette ik een kom pintobonen in het water. Vandaag ga ik ze wassen tot het water helder wordt, zoals mijn moeder me dat geleerd heeft. Kook ze tien minuten op hoog vuur, verwijder het schuim. Er hangt een zoete geur in het huis en even beklim ik de trap van een gebouw aan de Lower East Side, een herinnering aan kokende bonen en haarvet, als een andere song in een ander leven.

Ik snij knoflook doormidden, laat de helften in de pan val-

len, met een hele madame-jeanette-peper, fijngehakte ui en een handvol tijd aan de stengel. Herinneringen, vertrouwdheid, de bekende dingen doen; op dit levensritme val ik keer op keer terug. Ik weet hoe ik dit moet doen en het brengt veiligheid in een wereld die uit mijn greep tolt. Ik moet deze kleine geschenken creëren, offerandes aan het leven, voor mijn geestelijke gezondheid en voor de mensen van wie ik houd. Ik kieper een kan kokosmelk in de pan, roer en vertrouw erop dat de pinto's doen wat ze moeten doen. De bonen willen met rust gelaten worden. Af en toe even roeren, met een houten lepel die van mijn grootmoeder geweest is. Een van de hoekjes ervan is afgesleten na levenslang gebruik door haar hand.

Ik leef voor de liefde en de muziek. Deze elementen maken het leven groter, dieper, rijker – maar ik weet dat ik het niet allemaal alleen kan doen. Ik ben altijd iemand geweest die samenwerkt. Vertrouwen en liefde zijn sterke overlevingsinstincten. Het vertrouwen van degenen van wie ik houd, degenen die me hebben geholpen om te worden wie ik nu ben, zal ik niet beschamen. Echter, ik wil ook – met gratie en respect – uitdrukking geven aan de dingen die zijn gebeurd. Ze maken deel uit van de reis.

DEEL EEN

MIJN MOEDER EN HAAR MENSEN

Op een dag, vele manen geleden in Norrland – Noordland, een grote provincie in het uiterste noorden van Zweden – vond mijn overgrootmoeder Ida een naald in een hooiberg. Het gezin woonde in een klein gehucht genaamd Bjurå in Norrbotten, het noordelijkste district van deze noordelijke provincie, net onder de poolcirkel. In het oosten ligt de grens met Finland; in het westen ligt Zweeds Lapland. In de aanhoudende winterse duisternis blijft Norrland zwart-wit; in de zomermaanden wordt het overstelpt door eindeloze zonneschijn. Deze meedogenloze omgeving bezorgt haar inwoners veerkracht en een vrije geest. Zelfs vandaag de dag doet dit afgelegen Noordland heel anders aan dan de rest van het land. Er schuilt een natuurlijke magie in het landschap. Heel weinig mensen wonen daar, maar er groeien vele miljoenen bomen. Het is een oord van legendes. Het bos fluistert – diep, duister en wijs. De gedempte tonen ervan verweven betovering in de verhalen van mijn voorouders.

Ida's huis is stil, er hangt de rust van haar vijf kleine slapende kinderen, onder wie mijn grootmoeder Marianne. Het is tijd om te kijken hoe het gaat met haar koeien en ze te beschutten tegen de gevaren van de nacht. Ida loopt over het erf naar de zomerschuur. Binnen staan de zes koeien die voor haar levensonderhoud zorgen. Meer nog dan dat, het zijn dierbare leden van het gezin. De winterschuur heeft een open haard die fel brandt om ze warm te houden tijdens de vorstnachten. Nu, in de zomerschuur, moet Ida echter de donkere, zware gordijnen dichttrekken die haar rustende kudde niet alleen tegen muggen maar ook tegen de ongenadige middernachtzon beschutten.

Ze stapt naar binnen, trekt zachtjes de gordijnen dicht en werpt daarmee een blauwe schaduw over de ruggen van de slaperige beesten. De zwaluwen, genesteld in het duister onder de dakrand, rusten ook. Elk jaar laten ze de zinderende West-Afrikaanse hitte achter omdat een intuïtief gevoel ze zegt dat het tijd is om naar het noorden te vliegen. Rechtstreeks van Sierra Leone naar Norrland vliegt de zwaluw meer dan achtduizend kilometer. De vogels koersen door de lucht en leggen soms meer dan driehonderd kilometer per dag af. Ze keren geen moment terug naar de grond tot ze uiteindelijk met het licht en de belofte van zomer aankomen om te nestelen in Ida's schuur. Ik stel me voor hoe ze laag over haar hoofd scheren, om de hereniging te vieren, terwijl er wormen bungelen uit hun snavel.

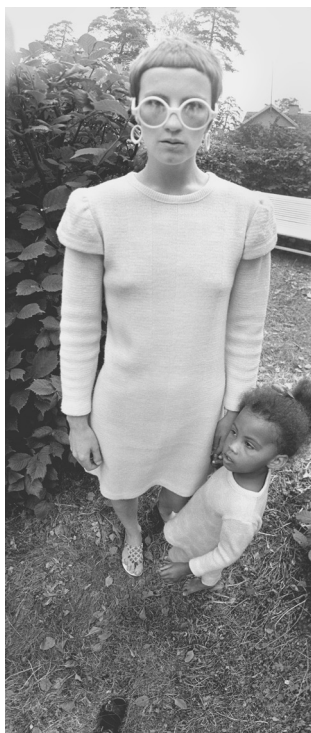
Ida legt wat vers hooi op de schuurvloer, glipt dan door de gordijnen naar buiten en sluit de deur achter zich. Als ze naar haar schort kijkt, ziet ze dat de naald die daar altijd op vastgeprikt zit weg is. Angst schiet door haar heen. Op het erf dat overstromd wordt door het licht van de felle avondzon, zou je een speld kunnen horen vallen, maar toch had ze dat niet gehoord. Is ze die kwijtgeraakt toen ze bukte om hooi op te rapen? Ze wordt wanhopig bij de gedachte aan wat er zou kunnen gebeuren als een van haar koeien de naald vindt met haar zachte bek. Haastig keert ze op haar schreden terug en nog tot diep in de nacht die een eindeloze dag is, doorzoekt ze de schuur. Hoeveel uur heeft ze doorgebracht met zoeken? Niemand die het weet. Maar uiteindelijk, en zoals het verhaal wil, vond Ida haar naald in de hooiberg.

Ik stel me graag voor hoe Ida de warme adem van de rustende koeien op haar gezicht voelt, vastbesloten, voorzichtig en zorgvuldig in het hooi plukt, elke sliert als de weefdraad van een leven, of een dood, terwijl rondom het bos luid fluistert.

Mijn moeder, Monika Marianne Karlsson, bekend als Moki, is geboren op 8 februari 1943 in Koler, Norrbotten. Haar vader, Werner, mijn *mofar*, was een van negen kinderen. Hij groeide op op een boerderij aan de andere kant van het land, in Finja, in de Gräsabygget, letterlijk de ‘graslanden’, in de buurt van Hässleholm, Skåne, de zuidelijkste provincie van Zweden.

Op zijn zestiende verliet Morfar het huis. Na een periode als boerenknecht en daarna in de koopvaardij, haalde hij een diploma om als stationschef op de spoorwegen te mogen werken. Op zijn vijfentwintigste werd hij naar Norrland gestuurd, waar hij mijn *mormor* Marianne, Ida's dochter, ontmoette en verliefd werd. Een jaar later, toen ze nog maar negentien was, trouwden ze.

Mijn grootouders verhuisden vaak, omdat mijn grootvader



Mijn moeder Moki en ik, omstreeks 1966.

aanstellingen in verschillende delen van het land accepteerde. In Koler was de eerste plek waar Moki woonde een prachtige zwarte stationswoning met een okerrode rand. De bordes rammelden in haar oude eikenhouten dressoir als de lange goederentreinen langsdederden. 's Nachts in bed deed ze alsof ze in een slaapwagen lag.

Toen ze amper twee was, gaf haar moeder aan Moki haar eerste schaar, gemaakt van staal, klein en zeer scherp. Marianne liet haar zien hoe ze de schaar zo tegen een vel papier moest houden dat ze niet in haar vingers zou knippen. In de warmte van de houtkachel en de geur van de ontvlammende berkenbast, pap en kaneel, zat Moki papier te versnipperen in de keuken. Het was als toverij om te zien hoe het papier uiteenweek, om een mooie lijn te knippen: liefde op het eerste gezicht. Vervolgens kreeg ze een postordercatalogus waar ze piepkleine huishoudelijke voorwerpen uit knipte, zoals potten en pannen, bedden en stoelen. Vervolgens begon ze huiselijke miniatuurwerelden te maken.

Op een ander tijdstip, met Mormor Marianne in een andere keuken, deed ik hetzelfde. Tegen die tijd woonden mijn grootouders in Rinkaby, Skåne, niet ver van de familie van Morfar Werner, ook in een voormalig stationsgebouw. De voormalige wachtkamer was nu een postkantoor, gedreven door mijn oma. Ik heb veel tijd doorgebracht in dit huis van rode baksteen met de treinrails aan de achterkant. Mormor bracht me tot rust met een oude postordercatalogus en een schaar, en ging dan aan het werk achter de postkantoorbalie aan de andere kant van de muur. Ik was gelukkig, helemaal in mijn eigen wereld, terwijl ik hele huishoudens uitknipte en piepkleine ketels en speelgoed, kopjes en tafels in een lege doos zette om een huis te maken.

Toen Moki vier was, leerde ze zichzelf lezen door letters en woorden uit kranten te knippen en ze naast de huishoudelijke voorwerpen uit de catalogi te plakken. Ze verloor nooit haar



Ik en mijn broer Eagle-Eye spelen in het voormalige stationsgebouw van onze grootouders in Rinkaby. Achter ons Moki en mijn grootouders en rechts Tipp de poedel.

fascinatie en passie voor woorden. Later in haar leven bracht ze soms de hele dag in bed door met lezen, pindakaas etend uit een pot, met mij en mijn kleine broertje Eagle-Eye tevreden naast haar.

Moki's tante Gertrud liet haar kennismaken met de wereld van stoffen, draden en naaimachines. Gertrud werkte als kleermaakster, bestelde de Parijse modebladen om de nieuwste modes te kopiëren en ze maakte ook haar eigen ontwerpen. In haar zitkamer kon Moki zich verdiepen in manden vol textielrestjes waaruit ze poppen en prachtige wezens maakte.

Vlak voordat Moki vijf werd, verhuisde het gezin vanwege het werk van mijn grootvader zuidwaarts naar Södervidinge, aan de westkust van Skåne. Opnieuw woonden ze boven in een stationsgebouw. Dit was de gelukkigste tijd in Moki's jeugd. Haar moeder verbood haar om de tuin te verlaten, maar zo gauw ze kon, ontsnapte Moki, ging op verkenning uit in het



Een jonge Moki en haar nicht in Norrland

dorp, klopte aan bij mensen en vroeg of ze op bezoek mocht komen. Ze ontdekte drie oude zussen in een oud huis, die zachtjes zongen en voor de aristocratie prachtige handschoenen maakten van het zachtste geitenleer; de hoefsmid die hoefijzers hamerde en diens vrouw, die haar koffie te drinken gaf, wat thuis verboden was en waar ze dol op was; een man die zonnewijzers en astronomische klokken maakte; een kippenboerderij waar twee vrouwen uit Japan de pas uitgekomen kuikens sorteerden. Ze ging de huizen af en vroeg om oude tijdschriften, die ze mee naar huis nam en in stukken knipte. Vervolgens keerde ze terug en verkocht haar collages aan de dorpingen. Op een keer kwam er iemand naar het huis en vertelde aan mijn opa dat ze 'zo'n mooie collage' van Moki hadden gekocht. Hij werd razend. Het idee dat mensen zouden kunnen denken dat ze het geld nodig hadden, maakte hem bozer dan Moki hem ooit had meegemaakt. Veel later zei ze dat het waarschijnlijk de angst bij deze ervaring was die het

voor haar moeilijk maakte om met volle inzet haar werk te verkopen.

In 1950, toen Moki zeven was, bracht Disney *Assepoester* uit. Toen ze de beroemde scène zag waarin de vogels en muizen terwijl Assepoester slaapt, bezig zijn met een schaar, meetlint en naald en draad en ze haar moeders oude jurk opknappen met roze linten en strikken zodat Assepoester toch naar het bal kan, stond Moki versteld. Nu wist ze dat dit was wat ze wilde doen. Een droom begon vaste vorm aan te nemen.

Na de magische ontdekking van het lezen bleek school een teleurstelling voor Moki. Ze was meer geïnteresseerd in slakken en vlinders dan in mensen. Na schooltijd bracht ze de meeste dagen door in haar eentje, buiten in het bos. Gekleed in een tuinbroek trok ze er op de fiets op uit, met een schoenendoos op de bagagedrager bevestigd om insecten in te verzamelen. Een tijdje had ze een egel die Totte heette.

In 1962, toen ze negentien was, verhuisde Moki naar Stockholm om lessen in knippen, patronen maken en draperie te volgen. De haute couturier Rune Ullhammar had haar een designopleiding aangeboden, maar toen ze op Beckmans Designhögskola kwam, een alternatieve kunst- en designacademie in Stockholm, koos ze daarvoor.

Moki was jong, getalenteerd en gepassioneerd en had de tijd van haar leven. Begin jaren zestig was Stockholm een knooppunt van culturele vernieuwing. Zij en haar kunstenaarsvrienden brachten leven in de brouwerij. Ze ging naar alle muzikale grootheden, de jonge koningen, de grootmeesters van de jazz, meestal naar de Golden Circle in Stockholm, een club die experimentele musici liet optreden, onder wie Ornette Coleman, Cecil Taylor en later de groep van Don Cherry. Daar ging ze om met mensen als Albert Ayler, een jonge hoornist die, aldus Don, soms zo diep speelde dat hij bloed spuwde. Moki en Albert raakten bevriend en hij kwam vaak naar haar atelier om te oefenen terwijl zij werkte. Mensen werden aan-

getrokken door Moki's appartement vanwege de vibraties en de muziek. Ze kwamen echter vooral voor haar.

Ik hoor haar vriendinnen graag over haar praten: leuk, creatief, het middelpunt. Ze had een geweldige platencollectie en ze zag er altijd fantastisch uit. Ze knipte haar haren heel kort. Op een avond deed ze het zelf. Ze maakte een korte, wijnkleurige leren rok met een bijpassend kort topje waarvan de knopen op de rug zaten. Moki was cool, en mensen wilden dus in haar buurt zijn. Ze had haar eigen kleine kring.

En toen ontmoette ze mijn vader, Ahmadu Jah.